

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celipoli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 24.

V Ljubljani, 15. decembra 1875.

Tečaj XV.

Vabilo

na naročbo „UČIT. TOVARIŠA“ za l. 1876.

Na vprašanje: Bode-li „Učiteljski Tovariš“ prihodnje leto še izhajal? — odgovoril je darežljivi založnik vredništvu: Petnajst let sem ga zakladal in skerbel zanj, hočem še v prihodnje storiti svoje, vi pa storite svoje, t. j. doslej smo se trudili zastonj, trudimo se še zanaprej, kajti ne založništvu ne vredništvu ne prinaša list vrednega plačila, nikar že dobička. Vredništvo ne želi ne hvale ne plače, pa se tudi ne boji ne truda ne graje, dokler je marljivo delovanje na slovenskem šolskem in učiteljskem polji živa potreba. Prav sedanji čas pravi domoljub ne sme omahovati in po vetru se obračati, ker je že tako preveč vertačnikov na svetu. Drevo se po sadu spozna, tako se kaže in spoznava že tudi sedanje šolstvo po svojem sadu. Bodi si, kakor koli, „Učit. Tovariš“ se bode zvesto deržal svojih dose-danjih načel, svést si, da resnica in pravica naposled vselej zmaga. Vendar bi pa vredništvo samo nikakor ne vzmagovalo brez spo-sobnih podpornikov, šolskih dopisnikov in dobrih tovarišev uči-

teljev. Tem gre hvala, da „Tovariš“ duševno napreduje, in da je marsikaj spravil na svetlo, česar bi brez njega ne bilo. Ponašati se smé, da ravno po njem je domoljubni učenjak P. Hitzinger dobil sedaj dostojen spominek na čast narodu slovenskemu. Kar je koristil sem ter tje „Jezičnik“, zgodilo se je po „Tovarišu“. Zato bode tudi v prihodnje podpiral ga zvesti mu pisatelj gsp. prof. J. Marn, kateri, opisavši v tečaju letošnjem J. N. Nečaseka pa A. Umeka Okiškega, kazati hoče v prihodnjem, kaj sta bila nam Slovencem Pater Marko Pohlin učitelj, pa Valentin Vodnik učenec, kar bode v zgled in posnemo spet učiteljem in učencem. Razun tega bode donášal „Tovariš“ mnogoverstnega blaga za kerščansko izgojo in podučevanje; razlagal bode učno tvarino, pojasnoval šolske pomočke, prinašal po moči pesmi in napeve; v nadaljevalni šoli bode učitelj Ljudomil razkladal v domačih pogovorih kaj iz naravoslovja; slovenske učitelje pa bode budil k marljivemu delovanju ter vnemal v njih ljubezen do njihovega svetega poklica, do cerkve in naroda, z glasilko vedno gotovo: Vse za vero, dom in carja! — Pripovedoval bode časih iz stare zgodovine šolske; koliko pa bode iz sedanje ali novejšje, to pa se bode ravnalo po prijaznih dopisnikih in vdanih nam učiteljih, ktere toraj lepo prosimo, naj nam radi sporočajo iz krajnih in okrajnih zborov, sploh iz šolskega življenja. Želimo tedaj in vabimo, da si skoraj naročite, in da potem zvesto prebirate „Tovariša“ pripravniki učiteljski, kajti tudi po njem se lahko pripravljate na svoj stan; vabimo verle tovariše učitelje slovenske, ter sploh šolske prijatelje duhovske in deželske, da z dostojnim naročevanjem pomagate „Učit. Tovarišu“ nositi tovor tudi v prihodnjem letu, kedar bode izhajal kakor doslej 1. in 15. vsakega meseca, in veljal za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr., kar naj se blagovoljno pošilja založniku R. Milicu na Starem tergu št. 33, dopisi in sporočila pa vredniku M. Močniku, učitelju na I. mestni šoli v Ljubljani. Na zdravje, z Bogom!

Vredništvo in založništvo.

Anton Umek Okiški.

L.

»Národ ves čuti z menoj veliko tvojo izgubo,
 Vé, kdo bil si mu tí, kaj si mu stvoril in dal:
 Ti si bil mu vodník k prosveti in pravi svobodi,
 Ljubil si ga od srcá, njemu se ves darovál;
 Torej ohranil imé bo tvoje v blagem spominu,
 Dokler jezik glasíl bo na Slovenskem se tvoj.«

V verni ljubezni je deloval Umek na slovstvenem polji tudi naslednje leto, poln nade o dobri prihodnosti svojega naroda. Po Večernicah družbe sv. Mohora l. 1871 pride v zvezku XXIV str. 87—99 na svetlo spis njegov: „Devica Orleanska“, kjer v tehtnem vvodu piše na pr.: „Junaštvo so od nekđaj jako cenili vsi narodje na zemlji, nekterim je bilo enacega pomena kakor krepost ali čednost, njemu so dajali najvišo slavo in poganje so celó bogovom prištevali svoje junake... Junaštva torej je treba, pa ne le vojaku v ognji, ampak tudi gospodinji v mirnej hiši in celó puščavniku, ločenemu od vsega posvetnega hruma. Pravo junaštvo pa bode slovelo na vse veke. Na zemlji res da marsikaj ostane zakrito... Človeštvo sicer zapisuje, kar se kaj bolj imenitnega godí po svetu, v veliko knjigo, pravi se jej vesoljna zgodovina; veliko nahajaš v njej junaškega, pa še mnogo več nejunaškega. Toda koliko vtone v morji pozabljivosti, in kaj je vsa svetna zgodovina v knjigah proti temu, kar shranja večni mojster v bukvah svoje vsevednosti! Popolnoma zgodovine toraj se bomo učili še le na unem svetu, odkrila se nam bo v prečudnej neizmernej širjavi. Hvale vredno pa je, da si ljudje prizadevajo, od rodú do rodú v spominu ohranjati svoja dela, in Bog sam pomaga, da živé izgledi junaštva, kajti izgledov je treba, da te podpira njihova moč po kamnitej poti smertne dežele.

Najvišji izgled junaštva je Kristus sam. Ali koliko je preubogo človeško pero v stanu popisati o njem, ki ni le človek, marveč Božji sin. Molimo ga, njemu gre večna čast in slava. Pa hvalimo ga tudi za to, ker je od nekđaj pošiljal in še zmerom pošilja ljudém junaških močí. Videvši izgled lastnih bratov in sester misli človek: Ta in ta je junak, zakaj ne bi bil tudi jaz? Serčnost veljá! Tako se izpolnuje resnična beseda: Beseda miče, djanjé vleče. Čim više junaštvo, tem večja moč, ki nas naganja k posnemanju. Tudi izgledi na obzorji človeške zgodovine so kakor najsvitlejše zvezde v temnej noči. Kogar hoče Bog že na tem svetu posebno slaviti, postavi ga na visok oder, da razsvetljuje drugim temne poti življenja, kakor solnce sterme tokave po zemlji. Take luči na obzorji človeške zgodovine nas mogočno povzdigajo k Najvišemu, ker zgovorno pričajo, koliko tudi slaba umerljiva stvar premore

v službi vsemogočnega vladarja. Kakor pa pregovor pravi, da nihče ni prerok v lastnej deželi, tako se pogosto tudi godí, da najverliši ljudje ne dosejajo zaslužene časti in veljave o svojem času, pri svojih verstnikih. Zavidnost, krive misli in razne druge okolnosti teptajo v blato, kar bi se moralo lesketati v solnčnej bliščobi. Toda nenehoma čuje oko večne pravice, prej ali slej se gotovo odkrije pravi obraz vsaktere dogodbe in marsikaj, kar je preganjala nekdanjost, povzdiguje sedanost in bode slavila prihodnost. To med drugim posebno veljá o zgodovini device Orleanske itd.“ — Str. 107—122 pa se nahaja podučen spis: Pogled na skrivnosti v stvarstvu, kjer v pogovorih — Védiga pa Kopri-var — prosto razlaga Umek, iz česa je zemlja, iz česa so vse stvari in reči na njej. —

V Besedniku l. 1871 je dal natisniti najprej l. 3. 4 z znamenjem — m — sostavek: Sreča na zemlji nestanovitna, kjer po resnični dogodbi iz svojega življenja kaže, kar poterjuje tudi starodavni pregovor: Srečen je, kdor je zadovoljen. — Sprejel je bil vanj iz starejih rokopisov pesmico, češ, morda še nenatisnjena, ki pa je natisnjena bila že v Mladiki. Zato se znosi pisatelj nad vrednikom, Besednikom in vsim slovenskim narodom, kolikega milovanja je vreden, ker se more kaj takega pripetiti. Nato zaverne Umek tako neslano pa hudovoljno sumničenje ter očitanje vsemu narodu modro pa resno v l. 4: Slovenski narod pa Besednik, ter pravi naposled: „Stara resnica je že, da pisateljem in posebno pesnikom ni z rožicami pot postlana; ovir, težav in nasprotovanja imajo le v preobilni meri; ali kdor ima poklic in voljo, ne straši se ničesa, tudi ne prvakov (Mladike, Slov. Naroda itd.). — Zatorej kedar in kar pišete, pišite v pravi dotiki in obliki, pa ne delajte konj — iz mušic!“ — V l. 7 se nahaja še njegova pesmica poslovenjena „Pomlad“. L. 9 napoveduje, kedaj in kako se ima postaviti spominek ranjkemu Janežiču, in l. 12 popisuje, kako se je omenjena svečanost veršila, kar prinese l. 14 žalostnico:

„Tužni glas se razlega spet po dragi nam domovini, ki globoko pretresa srce vsakemu rodoljubu: Anton Umek, učitelj slovenščine na Celovski gimnaziji, 33 let star in vrednik „Besednika“, je umrl po dolgem boleovanji 15. t. m. v Trušnjah blizo Velikovca. Truplo ranjkega se je 16. t. m. pripeljalo na Celovsko pokopališče in se v pondelek zjutraj blizo Janežičevega groba slovesno shranilo v zemljo. Skazala mu je poslednjo čast vsa gimnazijalna mladina, skazali profesorji in mnogi drugi njegovi prijatelji. Naj v miru počiva!

Z njim je zgubil „Besednik“ svojega odgojitelja in vrednika, so zgubili učenci ljubeznivega učitelja, Slovenci vrlega pesnika in sploh marljivega delavca na slovstvenem polju.

Anton Umek, ki se je za obema Antonoma — Janežičem in Tomšičem

— prezgodaj preselil v večnost, naj ž njima vred vsem Slovencem vedno ostane v hvaležnem spominu!“

Bolehav se je umaknil bil s svojo družinico iz mesta na deželo, v Trušnje (Mittertrixen) na grad, ki ga je v najemu imel sorodnik gospé njegove, in od ondod je 8. majnika 1871 dvema bratoma pisal zadnje pismo, v katerem pripoveduje, kako si je tedaj, ko je moral jést hoditi v kerčmo, pókvaril bil želodec, da se mu je potem uperla sploh jed in pijača, pa se ga lotila spet lakota, da je vsled tega oslabel, ter pravi naposled: „Moja hčerka je zdrava in se lepo redí; za njo in za mamko je tudi dobro, da smo na deželi. Ali najbolj važno je to za „papa“, ker če ne bo kmalo zdrav, bo to napačno.“ —

Besednik l. 15 ima žalostnico, ktero je po Prešernovi v spominj Matija Čopa koj „V spomin Antona Umeka“ zložil dijak gimnazije ljubljanske, žalibože prerano umerli blagi pesnik France Cimperman (r. 1852, u. 1873, gl. Slovenec 1874 št. 68). V istem listu Besednikovem se bere „Črtica o Antonu Umeku“, spisal Iv. Libijanski; v naslednjem 16. pa „Poziv“, ki so ga po želji od več strani razodetej podpisali „Celovski rodoljubi“ v nabiro doneskov, da se kakor A. Janežiču postavi tudi A. Umeku na njegovem grobu dostojen spominek. Poziv kaže, kako dobro so Umeka poznali in kolikanj so čislali izverstne njegove zasluge za povzdigo domačega slovstva in narodne omike. „Umeka je prešinel Janežičev blagodejni duh, pravijo ondi rodoljubi; stopivši v njegove stopinje je živel nam Slovencem. Duševno zmožen, kakor je bil, obdarjen, kakor jih je le malo, bi bil blagi pokojnik lahko povsod našel sijajno prihodnost; a njegovo srce je gorelo le za blagor uboge slovenske domovine; slovenskemu narodu je daroval vse odlične svoje zmožnosti, njemu je bilo posvečeno vse njegovo delovanje. Od prve mladosti do zadnjega trenutka je kakor pridna bučelica neprestano in neutrudljivo nabiral in nanašal, da bi slovenski narod preskrboval s krepko, zdravo dušno hrano, ki bistri um in blaži srce. Bi le mogli kdaj pozabiti Antona Umeka, pesnika tako prijetnega, pisatelja tako vzornega, domoljuba tako značajnega? itd.“ — Poziv ta Besednikov, kteremu na čelu je bil vrli Andrej Einspieler, našel je odziv Peričnikov (str. 144), in med darovatelji čitati so poleg načelnika na pr. prof. Robida, prof. dr. Stanonik, Anton baron Zois (20 gld.), Ludovik vitez Gutmansthal-Benvenuti (20 gld.), dr. Bleiweis, Fid. Terpinč itd. itd. — Ko sem z grajščakom Boštanjskim in Dvorskim bil nekđaj pri grajščaku F. Terpinču, in me je Gutmansthal ovadil, da porabim dokaj popirja, daroval mi ga je koj pi-semnega mnogo, pisal je ranjki o neki priliki sam, in ko mu l. 1863 pošlje v spominj Abuna Solimana, daruje mu ga v hvalo spet, češ, naj napiše nanj veliko lepega, s pridjano 3. listopada na Fužinah lastnoročno spisano pesmico:

Mila tvoja struna
Razgrinja Večnemu Altar,
Poje čast Abuna,
Za vérne je prav rajski dar.

In — kakor da bi se velečastitemu gospodu bilo zdelo, da je povedal še premalo, spravi se stari Fidel še enkrat na Pegaza, ter zapoje:

Stvarnik in Umek.

Umek se pišeš,
Um velik teb' dam;
Umnost pa išeš
Z' umom si sam.

Nabiral je potem za spominek njegov Besednik l. 1872 in 1873 kedar v l. 6 pové odbor, da se postaviti ima o godu njegovem in se je 28. julija res tudi slovesno blagoslovil. Na dokaj priprostem kamnitem spomeniku bere se ob treh straneh sledeče:

»Kraj, kjer mladost, veselje, mir ne mine;	Anton Umek	Kerščanskemu pesniku
Kjer več težav ni, solz, ne	Okiški.	in
bolečine,	Učitelj slovenščine na c.	marljivemu pisatelju
Na uni strani groba se	k. Celovškeje gimnaziji.	v
odkrije.«	* 12. junija 1838.	hvaležni spomin
	† 15. julija 1871.	postavili rodoljubi.

Ker je pa iz skromne vsotice nabrane za spomenik nekaj bilo se prihranilo, darovali so po Einspielerjevem zgledu in nasvetu še nekteri čestitelji in prijatelji ranjkega A. Umeka v ta namen, da se je 100 gld. poklonilo hčerki njegovi, kakor se je po lastni vstanovitvi storilo bilo že prej tudi sinku in hčerki Janežičevi, kar z vsestransko zahvalo naznanja odbor v l. št. Besednikovi l. 1874.

Prej omenjena, v l. 15. Besednikovem natisnjena žalostnica pa se glasi:

V SPOMIN ANTONA UMEKA.

28. julija 1871.

Blaga sijati pomlád nam komaj je vendar začela,
Padlo visoko drevó v cvetji je svojem na tlá.
Malo doživel si dnij, rojâk, pa doživel si mnogo,
Bridkih grenkostij dokâj, malo veselja si vžil.
Trudil si noč se in dan, ne zá-se, za národ slovenski,
Bilo najblažje srcé tebi za dragi je dom.
Vedno gojil si željó, da povzdignil svoj ród bi v resnici,
Ti si pokazal mu pot, ki ga do slave peljá.
Jasen ostal ti je duh, strašili te nijso oblaci,
Ki zakrivajo up, plášil nij tebe vihar.
Ako izvrstnih kaj móž rodila nam Slava je mati,
Eden gotovo si ti biser v nje kroni svetál.

Z materjo meni rosí po tebi okó, ker globoko
 Ranjeno moje srcé čuti izgubo težkó.
 Komaj sem sládko te smèl prijatelja svojega zvati,
 Ločíš od mene se vžé, krije prezgodnji te grob.
 Segla še nijsva v rokó si, ker nij pripustila osoda;
 Da bi tvoj videl obraz, želje izpolnil nij čas.
 O bridkostij bridkost, ko edinega loči od zveste
 Duše prijatelja grob, samemu smrt je živót.
 Z lučijo svéta bi ti mi bil svétíl v temoti življenja,
 Ti bi dajal bil pogum, ko bi na poti slabèl.
 Teža peroti duhá mi tare, da kvišku ne more
 Dvigniti se iz prahú, moja upada srénóst.
 Ti bi s tolažbo sladkó, z mogočno in blago besedo
 V prséh mrjóci bil up v novo življenje budil,
 Solza moja na grob naj pade ti, blagi prijatelj,
 Tožbe utihne naj glas, srce pokojno naj bó.
 Národ ves čuti z menoj veliko tvojo izgubo,
 Vé, kdo bil si mu ti, kaj si mu stvoril in dal:
 Ti si bil mu vodnik k prosveti in pravi svobodi,
 Ljubil si ga od srcá, njemu se ves darováł;
 Torej ohranil imé bo tvoje v blagem spominu,
 Dókler jezik glasil bó na Slovenskem se tvoj.

France Cimperman.

Ukaz ministerstva za bogočastje in poduk dne 19. julija 1875, št. 2868,

*s katerim se določuje, kako se imajo opravljati šolska poslopja na javnih
 ljudskih šolah na Kranjskem in kako se ima skrbeti za zdravje
 po teh šolah.*

(Konec.)

Kako se ima stavba izpeljati, kako plačati stroške, kako iztirjati denar ali dajanje v blagu i. t. d., za to so merodajavne določbe komisijske obravnave, ki je postavno moč zadobila. Vsled najvišjega nadzorstva, ki pristoji okrajnemu šolskemu svetu vsled §. 23. imenovane šolske nadzorne postave pri šolskih stavbah, ima on na to gledati, da se šolske stavbe izpeljejo po odobrenem stavbnem črtežu dobro in stanovitno, da je podpisana oprava taka in tolika, kakor je v prevdarku naprej pisano, in da se to preskrbi o pravem času, in da se konečno po predpisu odobri (kolavdira).

Ravno tako je treba ravnati, kedar se šola prezida ali razširi.

Poklicani so tehnični organi političnih oblasti, da prevdarjajo stavbine prostore, kar se tiče stavbne tehnike, da izdelujejo obrise v legi kraja in za stavbe, da narejajo troškine prevdarke za šolska zidanja in šolsko opravo, izvzemši deželno glavno mesto, da nadčuvajo, ako je potreba, šolsko zidanje v stavbno-tehničnem oziru, in da konečno izdelovanje odobre.

Kedar se stavijo meščanske šole, tekó obravnave s srenjskim (občinskim) zastopom, ako nastopi §. 35. deželne postave dne 29. aprila 1872 šte. 21 in

člen VII, deželne postave dne 19. decembra 1874 šte. 37., sicer pa s pomnoženim okrajnim šolskim svetom (§. 23. postave šolskem nadzorstvu stikoma s §. 33. alineja 3., §. 34. dež. post. 28. aprila 1873 šte. 21 in člen IX dež. post. dne 19. decembra 1874 šte. 37); kar se pa tiče kraja, ki se ima izvoliti, in stavbnega črteža, ki se ima izdelati, potem troškov, ki se imajo zagotoviti, kako se ima stavba izpeljati, nadzorstva pri zidani in konečnega odobrenja, veljajo pravila, ki so zgoraj dana zastran izpeljavanja šolskih stavb. Kadar pa gre posvetovati se o stavbnem programu, kajti to se more zgoditi prej, ko se drugo začne uradno obravnavati, treba je po verjetnosti pozvediti in v podlago postaviti pri določenju stavbnega programa število otrok za novo meščansko šolo, oziraje se na to, koliko otrok hodi sedaj v ljudsko šolo v tem kraju, kjer ima biti meščanska šola, in v bližnjih, od koder bodo otroci lahko hodili v meščansko šolo, potlej oziraje se na število učencev treh višjih starostnih stopinj iz drugih šolskih krajev v tem okraju; isto tako se imajo tudi predvarjati, kakšne so razmere med prebivalstvom v tem kraju, kar se tiče kmetijstva, obrtnosti in sicer.

Vse šole (šolske hiše) se imajo zavarovati zoper ogenj in, ako mogoče, naj se preskrbi za nje tudi dobro napravljen strelovod.

Dovolitev v stavbne nasutke za učiteljska in ž njimi združene vadnice si pridržuje ministerstvo za uk in bogočastje.

§. 21. Toplina v šoli. V vsaki šolski izbi naj se obesi termometer 1:2 do 1:5 metrov visoko nad tlami, in sicer na takem kraju v izbi, kjer je njena srednja toplina.

Toplina ne sme med šolo višja biti od 14—15° R.

Ako je toplina nižja od 13 stopinj, mora se zakuriti brez obzira na letni čas.

Učitelj mora skrbeti, da se pomaga, ako se učenci pritožijo, da je prehud mraz ali prehuda vročina. Za toplino v šolski izbi ni nikdar merodajaven občutljaj učitelja.

§. 22. Prezračenje šolskih izb. Učitelj mora posebno gledati na to, da se priprave za prezračenje prav rabijo. (§. 12.)

Okna in vrata se imajo iz tega namena in sicer tudi po zimi med urami (§. 23. šol. in učnega reda) in tudi po šoli odpirati.

§. 23. Snaženje šole. Šolske izbe, stopnjice in hodniki naj se navadno vsak dan skrbno osnažijo nesnage in prahu in se morajo vsako leto naj manj štirikrat, ako je potreba in mogoče, tudi večkrat dobro pomiti.

V glavnih počitnicah naj se pa vsa šolska hiša zdatno osnaži, stene pobelijo i. t. d., in to delo se ima zgoditi tako za časa in tako pospeševati, da je že vse suho, predno se nauk začne.

Nekoliko časa potlej, ko se je šola pometla, naj se šolske klopi obrišejo, okna, peči, omare, table razprašé.

Okna naj bodo zmiraj snažna. Ako so šipe na oknih rosne, naj se obrišejo; isto tako tudi policiče (simzi) pri oknih, kedar se zmerznjene šipe na oknih otajajo.

Mokra in umazana oblačila, dežniki i. dr. naj se odlože, ako je mogoče, zunaj šolske izbe.

Da učenci obutev, predno v šolo stopijo, dovolj osnažijo in da se navadijo na rabo tega, kar se je v ta namen pripravilo, nad tem mora učenik skrbno čuvati. (§. 4.)

Nikjer v šoli ne sme biti brez umivalnice in brez brišače za roke.

Prav posebno je na to paziti, da so stranišča snažna. Sedalne deske se

morajo osnažiti vsak dan, tla najmanj enkrat v tednu pomiti. Stranišča naj se o pravem času spraznijo, redno prezračujejo in včasih razsmrade. —

§. 24. Svitloba v šoli. Poleg možganov potrebuje oko učencevo, da se med naukom skrbno varuje, učenik naj tedaj pazi na vse, kar je koristno v dosego tega namena.

Da se oči varujejo bliščeče solnčne svitlobe, naj učenik zagrinjala pri oknu prav rabi (§. 10.) in posebno naj skrbi za to, da svitloba ne bode padala od dveh nasprotnih strani v šolsko izbo, in da se svitloba, ki pada od spredaj, ali popolnoma vrne ali po potrebi oslabi.

Tudi med naukom naj učenik ne obeša šolskih in stenskih tabel i. dr. med dva jako razsvitljena okna, tega naj se skrbno varuje.

Ob mraku naj se ne prednašajo stvari, ki oči natezujejo.

Razpostavljanje otrok po njihovem napredku ni dovoljeno po ljudskih in meščanskih šolah.

Kratkovidnim otrokom naj se vselej odkazuje sposoben kraj.

§. 25. Kako imajo biti učila in samoučila? Zastran stenskih pisalnih tabel je treba na to gledati, da so popolnoma gladke, dobro črne, in da so medle barve, da se oko varuje. Ako so lesene, naj se v to jemlje primerno trd les, brez grč in dobro posušen. Večkrat se morajo na novo prebarvati. Vse, kar se na stenske table piše ali risa, naj bo očesu vidno in razločivo. Da se stenske table snažijo, ne sme biti v nobeni šoli brez gobe in sklede za umivanje. Da table pridejo v pravi primeri do učencevega očesa, se priporočajo romi (stajala), ki na prostem stojé, in mogoče storé, da se tabla, ki se v njih okoli osi suče, obrne kamor hočemo. Posebno koristne so stenske table, ki se premikajo v okviru in v špuntu in se s pomočjo protitežja lahko gor in dol pomikati dajo.

Razen stenskih tabel gre posebno gledati na splošne pripomočke pri nadzornem nauku (kalupe, slične in plastične učne pripomočke, predložke za prvi rečni poduk, učne table, računske table, table za note in pevanje, predložke za pisanje in risanje itd.). Ti bodo toliko bolj ugajali podučevalnemu namenu in toliko laže bode varovati oči, v kolikor veči meri so speljane predstave, ki se na njih nahajajo, in kolikor boljše je pri teh razdeljeno pravo razmerje med svitlobo in senco; privzemši žive barve in obdržavši pravo mero pri predstavah in določevanji, postanejo dotične slike jasne, določne lahko umevne in tedaj toliko bolj živo pred oči stopajo. Kedar se izvolijo zemljepisne table, je treba gledati, da niso preobložene preveč s predrobnimi in posameznimi rečmi, kar se tiče imen in znamenj in, da s preobilostjo oči ne kvarijo. Pri risarskih predložkih je treba gledati, da se debelo in veliko naprej risa, vzlasti naj se odlikujejo karakteristični obrisi. Pri učilnih pripomočkih za nazorni nauk pri začetnem podučevanji, ki veliko enoterega izražujejo, je treba gledati na to, da se posamezno pred drugim posebno razločno odlikuje, da se vzdružuje pravilno velikostno razmerje posameznih stvari med sabo, in da se stvar laže spregleda, ako se različne barve primerno rabijo, ako se stvar, ki se ima počitatati, primerno sestavi (grupira) in praktično uredi.

Tolikanj bolj pa se ima skrbeti za učne pripomočke učencev.

Pri šolskih knjigah gre določno na to gledati, da je papir dovolj močen, a ne siv, da je natis razločen, močen, ne prebled in ne pretesen, potem da so črke tem večje, čim mlajši so učenci. Za zemljevide, šolske atlante itd. velja isto, kar je bilo rečeno zastran učnih pripomočkov.

Pisne tablice (naravne [kamnite] ali umetne) se imajo rabiti le za najpomembnejše stvari, in kolikor gre se mora kmalu namesto njih rabiti pisni papir.

Papir, ki se ima rabiti v šoli, mora biti dovolj trden, močen, pa dobro liman in dosti bel, da se more nanj ali pisati ali risati.

§. 26 Šolski čas. Dopoldne dalje časa podučevati, da bi popoldne (popolnoma ali deloma) oproščen bil, to se ne sme zgoditi nikakor.

Domače naloge. Učence na gre preobkladati z domačimi nalogami. Tudi se greši zoper zdravstveno pravilo, ako učenci za počitnice dobivajo toliko nalog, da je namen počitnic popolnoma uničen. Kedar se dajejo naloge za dom, naj učenik gleda na starost, na krajne in domače razmere in na letni čas. Naloge med dopoldansko in popoldansko šolo so prepovedane.

Da se učeniki prepričajo, imajo li učenci potreben čas za počitek in nočni mir prost, naj se učeniki, tam kjer jih več podučuje v 1 razredu, pri svojih konferencah med sabo porazumejo o številu, obsegu in primerni spremembi hišnih nalog.

§. 27. Urni črteži. Kedar se imajo določiti urni črteži (§. 64. šolsk. in učn. reda), se je treba ravnati po točkah, ki so v §. 27. ministerskega ukaza dné 12. julija 1869 (drž. zak. št. 130) določene. Podučevanje naj uro za uro manj tirja od učencev, da bi miselnost natezevali. Vaje o miselnosti naj se vrsté z mehaničnimi opravili.

§. 28. Telesno zadržanje in razvijanje šolskih otrok. Hodijo in stojé naj učenci ravno in pokončno, obnašanje se tako tirja, da se odvrtače omahljivost.

Pri ustmenem podučevanju, kjer učenci samo poslušajo ali govoré, ne da bi se poslužili kakega učnega pripomočka ali samoučila, naj otroci ravno sedé, tako, da se hrbet drží navpično in je samo v križu vpognjen. Ako gre to, naj se sedenje po klopeh ali stanje zunaj šolskih klopi primerno med seboj vrstí.

Naj se nikar ne trpí, da bi učenci roke pod klopjo skrivali, ali jih v žepih imeli, isto tako naj se nikar ne dovoljuje, da bi noge nespodobno postavljali.

Da se učenci hodé v šolo ali iz šole preveč ne obtežujejo z bukvami, sešitki in drugimi šolskimi potrebščinami, je gledati na to, da prinesó le najpotebnejše s sabo.

Sicer je svetovati dečkom in deklicam, da nosijo krnir s sabo, ter naj se prepove bukve nositi pod levo ramo.

Da se pospešuje fizično razvijanje pri učencih in da se otroci privadijo telo po koncu nositi, se priporočuje tam, kjer ni rednega podučevanja v telovaji, v podučnih prenehlejših gimnastične vaje in igre, ravno tako se priporoča, da naj se sprehaja, kedar je popoldan prosto, učenik z učenci.

Pri pevskih vajah naj se čuje, da otroci svoj organ za petje ne bodo prezgodaj ali preveč natezevali, in naj se odvrtače, vse kar bi mu utegnulo škodovati ali bolezen nakopati.

Tudi ne sme učenik nikdar pozabiti, da ne gre učence, vzlasti dekleta v letih, ko doraščajo, preveč obkladati z delom, pri katerem je treba posebno miselnost nategovati, marveč se tukaj priporočuje nekaka varnost.

Ob urah za ženska rokotvorna dela, vzlasti, kedar se šiva, naj se večkrat na kratko počiva, otroci naj život na drugo stran obrnejo, ko poprej, ko so šivali, in naj na oddaljene reči gledajo.

§. 29. Snažnost pri šolskih otrocih. Zastran snažnosti pri otrocih, za katero mora učitelj skrbeti, zavrača se na §. 21. šol. in učnega reda.

Otroci naj ne pridejo nikdar v šolo drugače, da imajo obraz in roke umite, lase razčesane. Iz tega namena naj učenik od časa do časa pri začetku šole

otroke pregleduje, in tiste, ki so prišli umazani v šolo, naj domov pošilja, da se takoj zunaj šolske izbe umijejo.

Ne sme se pripuščati, da bi dekleta, ki imajo razmeršene lase, to zakrivale z čepo (avbo), ali z drugačnim pokrivalom.

§. 30. Naturene potrebe pri šolskih otrocih. Praviloma se ne sme odrekati učencem, da bi med naukom ne hodili na potrebo. Učitelj naj pa otroke previdno na to navadi, da to opravijo takrat, ko šola preneha. Ne sme se pripuščati, da bi se otroci predolgo mudili na straniščih, tudi naj redno ne hodi po več otrok med naukom naenkrat iz šole.

§. 31. Konečne določbe. Vsakemu učitelju se strogo ukazuje, da naj se seznanj s pravili zdravjeslovja, in naj te pravila porablja v vsih svojih zadevah s šolsko mladino; učenik mora pa tudi, kar je moči, si prizadevati, da tudi domača skrb za zdravje na vse to pazi, kar sliši k fizični odgoji otrok med šolskim časom. Učitelju je naloga, da kar je moč, harmonično razvija ne duševne samo, temuč tudi telesne moči in zmožnosti vsakega posameznega učenca; pred očmi naj mu bode vedno stari izrek, da v zdravem telesu prebiva zdrava duša. Naj si prizadeva, da vsemu temu zadostuje, kar predpisuje zarad tega šolski in učni red.

Krajne, okrajne in deželne šolske oblasti naj čujejo nad tem, da bodo šolske hiše napravljene tako, kakor veleva pričujoči ukaz, da se bode spolnovalo, kar o skrbi za zdravje zahteva učni in šolski red, posebno pa, kar se tirja v pričujočem pravilu, in kjer se prikaže kaj pomankljivega ali napačnega, naj se po potrebi nasveti stavijo do višje oblasti.

Kar se pa tiče dolžnosti zdravstvenih organov zastran zdravstvenega nadzorstva po šolah, se sploh zavrača na postavo od dne 30. aprila 1870 drž. zak. št. 68.

Vrh tega naj se napravi pri vsaki okrajni oblasti posebna stalna komisija za šolsko zdravstvo. V to naj se pokliče okrajni zdravnik, v glavnem deželnem mestu pa uradni zdravnik pri magistratu ali kak drug zdravnik strokovnjak kot redni ud. Ta naj daje o zdravstvu primerne svete, ako je na mestu in kraji kaj napačnega opazil, naj to odvrtačuje, od časa do časa; ko v službi ali po svojem poklicu potuje, naj pregleduje šole podložne okrajni šolski oblasti, o tem naj ji (krajni šolski oblasti) poroča in nasvete stavi. Poseben poduk (instrukcijo) zdravniškim šolskim nadzorstvom bode razposlala deželna šolska oblast.

Zdravnikom, ki si bodo posebne zasluge pridobili za zdravstvo po šolah, se utegne izreči priznanje in vrh tega se utegnejo tudi nasvetovati za njih nagrade iz državnega premoženja pri ministerstvu za uk in bogočastje.

Stremayr l. r.

Dopisi in novice.

Iz Bele krajine. Po večjem se ne sme prištevati Bela krajina med najrodovitnejše kraje naše dežele. Večina ljudstva tam se peča enako Kočevarjem s kupčijo, ljudje hodijo v daljne kraje za zaslužkom. Koliko veljave ima vže v tem smislu naša ljudska šola, izprevidi se lahko; pri kupčiji i sploh pri občevanji treba je vže nekaj znati, ako hočemo, da bode trud donašal kaj dobička. Zadovoljno smemo konstatovati, da naše učiteljstvo pozna tukajšne razmere in si prizadeva, da vse stori, kar je sploh našemu ljudstvu v napredek i korist. —

Tukajšno slovensko učit. društvo čisto neodvisno — je pričelo delovati posebno v napredovalni šoli, in ljudstvo se za to zelo zanimiva. Baš tako so večkratne seje omenjenega društva, ki vabijo naše narodne učitelje na posvetovanje šolskih in učiteljskih zadev. Ako bodo g. g. učitelji vztrajno tako delali, napredek ne bo majhen i narodu to ne boče v škodo, marveč v korist.

Iz Černomlja 27. novembra. 24. i 25. novembra je bila pri nas okraj. učit. konferencija. Navzoči so bili: okraj. šolski inspektor g. dekan Aleš, okrajni poglavar g. Tribuzzi, g. dr. Pavlič, g. župnik Vesel i g. zdravnik Pavlin kot udje šl. svetov. Učiteljev je bilo navzočih 15. (gne. učiteljice iz Metlike ni bilo). — Gsp. predsednik pozdravi zbrane učitelje, ter omeni, kar je pri svojih inspekcijah opazil, ter priporoča složno pretresovanje različnih točk dnevnega reda. V svojega namestnika si izvoli g. Jeršinovica.

Po nasvetu g. Šetina volita se v zapisnikarja per acclamationem g. g.: Schiller i Dular.

Po nasvetu g. Schillerja volita se vze tudi per accl. poročevalca g. g.: Šetina i Hočevnar.

1. Potem se voli odbor za konference. Izvoljena sta g. g.: Stanonik i Hočevnar. 2. V odbor za okraj. bukvarnico pride na novo g. Šetina in ostaneta prejšnja odbornika g. g.: Jeršinovic i Schiller. 3. Računski pregled predsednika okr. šl. bukvarnice (g. Jeršinovica). Okr. šl. svet je dobil od dež. šl. sveta blizo 80 gl., porabili se bodo, da se plača »Narodni tiskarni« natis bukvar. kataloga i za vezanje knjig i. t. d. G. Stanonik nasvetuje, da bi se 1 iztis bukvar. kataloga poslal častnemu udu Črl. učit. društva g. dr. Šterbencu. G. Šetina podpira ta predlog. Katalogi se razdele učiteljem. 4. G. Jeršinovec kaže pisanke Winikerjeve iz Brna. Potem kaže one od Musyl-a, ktere je poslal okraj. šl. svet in je tudi slav. ministerstvu priporoča. On pravi, da so boljše, ker je zavitek rujav in imajo podobe in karte — samo slovenski napis naj bi bil.

Gsp. Šetina pravi, da je sploh zoper podobe, tembolj pa zoper karte. Premislite, gospoda, da se trosijo mej svet karte, ki našo Avstrijo škartirajo. Le kart ne na pisanakah; ž njim se prerado »švindela« dela. Učitelj tudi nima časa, da bi vedno revidiral te ali one podobe i karte; dovolj ima opravka s popravljanjem itd. G. Stanonik meni, da bi se obrnili do »Nar. Šole« v Ljubljani, ki bode gotovo skrbela za primerno pisanke za našo slovensko deželo.

Gsp. Hočevnar priporoča Winikarjeve; samo zavitek naj je drugačen, bolj teman. Sl. ministerstvo nam prej prepoveduje pisanke s podobani — zdaj je zopet priporočuje. —

Po živahni debati sprejmó se Winikarjeve pisanke brez podob sè slov. napisom i z »enkrat jeden«. — G. Rupnik predlaga pri tej priliki, da bi se vse šole vpisale v »Nar. šolo.« Enoglasno sprejeto. (Tudi prav! a poleg šol in učiteljev potrebuje »Narodna šola« tudi podpornih udov in dobrotnikov. Vr.)

Potem govori g. Jeršinovic o risanju i risankah, priporoče vaje »Kopšičeve risanke«.

G. Stanonik priporoča stigmografične tablice, ker se podoba lahko zbrise; poleg teh naj so tudi »Kop. risanke.«

G. Šetina nasvetuje, ker je kraj reven, da se početni uk v risanju prične na tablice; ko znajo vže otroci nekaj risati, potem naj se prične na risanke. Ljudstvo čestokrat nimajo za sol — risanke so pa drage.

Gsp. Hočevnar pravi, da se slaga s g. predgovornikom, ker se to z učnem načrtom slaga. »Kopšičeve risanke« ne zadostujejo.

G. g. Jeršinovic i Rupnik govorita i priporočata »Kop. risanke.«

G. Šetina prosi, da se glasuje o njegovem nasvetu. Sprejme se z večino glasov.

5. Učenostno predavanje. G. Jeršinovic govori o zemljepisji, razlaga mat. geografijo, telurij itd. Potem razlaga še vso metersko mero.

Seja se danes 24. novembra sklene.

V četrtek 25. nov. Seja se prične ob 9. uri. G. Jeršinovic nadaljuje iz geografije fizično zemljepisje. — G. Germ poroča o vinoreji. Poročilo je bilo obširno. — G. Muhič bere o sadjereji, živinoreji i čebeloreji. — G. Šetina bere sestavak »o zgodovini v ljudski šoli.« Dotični spis pozneji. (Prosimo. Vred.) — G. Hočevar bere sestavek o magnetizmu i elektriki. Govori nemško i kaže z aparati različne eksperimente. Induktivni elek. tok. Baterije. — G. Jeršinovic kaže kroglo, kegel, cilindar, piramido itd. i priporoča lepo in ne drago delo gimn. sluga g. Francelna.

6. O učnih načrtih. G. Šetina meni, da je preveč oddelkov, drugače veselo pozdravlja nove učne načrte. — G. Hočevar meni, da ok. uč. konf. nij kompetentna učne načrte prenařajati, ampak le pretresovati, kako bi se izpeljali. — G. Šetina je le zoper toliko oddelkov. Pri tolikem številu učencev potraiti se pri oddelkih preveč časa. (Konzentrazion des Unterrichtes, kje si! Vred.)

G. Hočevar ponavlja prejšne. Okr. gl. Tribuzzi pravi, da so učni načrti postava — ta se ne sme kritikovati.

G. Šetina pravi: Mi ne kritikujemo uč. načrtov — a lagljeje bi jih izpeljavali, ko bi ne bilo toliko »Grupp«. Prosim, pravi, da se i to protokolira. Konečno se seja sklene, da vsaki po svoji moči stori, kar se tirja od njega itd. (To je tudi naj bolje prav.) S trikratnim »živio« na svitlega cesarja se seja konča.

Obed je bil pri g. Antončiču; postrežba je bila, kakor tudi jed izvrstna i ne predraga. Napitnice so veljale svitlemu cesarju, našemu novemu ljublj. knezoškofu, ker je vnet za šolo, kar spričuje njegov pastirski list.

Čuli smo lepo petje — cesarsko himno itd. — Da se kmalu zopet sestanemo v prosep i napredek našega šolstva. —

Iz Gorice. Imenovana je novo preskuševalna komisija za ljudske in meščanske šole za naslednja 3 leta. Razeñ dveh, so vsi nje udje tisti kakor prej. Namesti prejšnjega ravnatelja gimn. g. Schaffenhauer-ja, je g. dr. Til Schreiber (vodja c. k. više realke) novi komisiji ravnatelj, ostali udje so: vodja žensk. izobraževališča, g. P. Rajakovič; gimnazijski profesorji: gg. Frapporti, Hafner, Lazar, A. Marušič; profesorji žensk. izobraž. gg. Motz in (okrajni nadzornik) Vodopivec in c. k. deške vадnice učitelj g. Val. Kumar. — V Trstu menda ne bo več komisije, pač pa v Kopru. — Za državno dekliško vадnico ste imenovani 2 novi učiteljici neka gna. Waller, Tiroljka, in Ema Toman, Slovenka — una za laško-nemški, ta za slovensko-nemški poduk. — Laški oddelek žensk. izobraževališča ima vendar-le že letos 3 tečaje, v I. je čez 50, v II. 7 in v III. tudi nekaj deklet. V slovenskem oddelku ni bilo mogoče odpreti II. — I. V. razreda; v I. je 16 poslušalk. — Kakor prej na gimnaziji, tako so letos tudi v realki skrčili rabo maternega jezika pri verskem poduku: v III. razredu se podučuje po nemški (in samo v pripravljavnem I. in II. razredu v slov., oziroma ital. jeziku). Nov.

Iz Ljubljane. Veselica, katero so osnovali mestni učitelji 1. decembra v »Hotel Europa« je prinesla za obleko revnim šolskim otrokom čistih 113 glđ. 52 kr. Zares lepa svota; veliki in obširni prostori pri »Tavčarji« so pa tudi bili do dobrega napolnjeni. Veliko ljudi, isto tako tudi pri »Tavčarji« so mislili,

da se to nabira za napravo zimske obleke onim šolskim otrokom, katere že več let oblači katoliško društvo; a tako ni bilo dogovorjeno, in od nabranega denarja je dobila II. mestna šola (g. Belar) 47 gld. 30 kr., I. mestna šola (g. Praprotnik) 28 gld. 38 kr., dekliški šoli: mestna in nunška po 18 gld. 92 kr., za ta denar se bode napravila, naj potrebnejša zimska obleka onim otrokom, katere so mogle šole pri obdarovanji pervikrat prezreti. — Da se je pa toliko nabralo, gre hvala vsem p. i. dobrotnikom in izverseevalcem programa, v prvi versti pa »Tavčarjevi« hiši, ki je v ta namen gotovo več od 20 gld. podarila. — Revščina, to je sploh znano, je čedalje večja, in veliko, veliko otrok res ne more v šolo hoditi, ker nima najpotrebnejše obleke, a katoliško društvo ni temu vzrok, da se več otrok ne obdaruje, in toliko manj bode moglo društvo v prihodnje kaj storiti, ako se bodo denarne moči cepile; vsakdo ve, da je lože dobrodelna serca nakloniti, da enkrat dajo kak dar, kakor skerbeti za to, da se leto za letom 60—100 otrok z vso zimsko obleko obdaruje. V takih okolistavah se res bojimo, da bi se ne usušilo ono božično drevo, katero je vsadil ranjki dr. Orel, in katero je dosihmal oskerbovala najprej čitalnica in pozneje katoliško društvo, a prilijali mu prijatelji šolske mladine vseh stanov, v prvi versti pa hranilnica i, dr.

V nedeljo 12. t. m. ob 11. uri se je pa v čitalnici delila obleka šolskim otrokom, za kar je nabiralo, in še sedaj nabira katoliško društvo. Kakor druga leta, tako so tudi letos dobrotljive gospe, njim na čelu gspa. Bleiweisova, vso obleko same izšile in vse potrebno oskerbele. Za 60 otrok vso obleko sešiti, no, to je že nekaj dela! 12. decembra se tedaj zbero otroci v čitalnici, in delitev se začne z vvodnim govorom mlgsp. prosta dr. Antona Jarca, predsednika katoliškega društva. Otroci dobe potem novo obleko, jo pomerijo v stranski sobi in ko zopet pridejo nazaj v dvorano, jih nagovori gsp. Flis, katehet na nunskih šolah in tajnik kat. društvu, in jim poklada na serce dolžnosti, ki jih imajo spolnjevati po svojem stanu. Dobrotljive roke (g. g. pekovski mojstri) so tudi skerbele, da so dobili otroci nekaj za prigrizniti. In tako je minula ta slovesnost, ki ostane vsem, vzlasti pa obdarovanim v spominu, a učitelje, ki so otroke odbirali v obdarovanje in za nje prosjačili, pa zadenejo besede, ki so sploh po vsem svetu znane: »Undank ist der Welt Lohn.« —

Tudi v šoli na ljubljanskem Mahu (Morastschule) je dobilo 10 otrok zimsko obutev, in lepa svota denarjev se je obrnila za nakupovanje učil in samoučil, in gspa Matevžetova je za »Nikolaja« vse otroke te šole obdarovala! Bog plati! Šole pa le tam napredujejo, ker se razen učениkov tudi občinstvo za nje zanimiva.

— *Iz seje c. k. dež. šl. sveta v Ljubljani dne 28. okt. 1875.* Pevrovodja prebere razrešene vloge. — Poročilo Kranjske in Ljubljanske gimnazije zastran razdelitve nauk in urnega reda za l. 1875/6, isto tako tudi poročilo gimnazije v Rudolfovem o preuravnani razdelitvi nauk se je vzelo na znanje, nekaterim učenikom na ljublj. gimnaziji se je za podučevanje v prostih naukih nagrada spoznala in odkazala. — Šolnine se je oprostilo: 16 realcev do dobrega, 6 za drugo polovico in 12 na pol, 1 gimnazijalec do dobrega, oproščenje je ostalo dvema in enemu se je odreklo. — Letno poročilo o ljudskem šolstvu na Kranjskem se je predložilo ministerstvu. — Podučitelju, ki je prošil za oproščenje učiteljskega izpita, se je prošnja odrekla. — Spročilo ravnateljstva na c. k. možkem in ženskem učiteljišču za l. 1874/5 se je vzelo na znanje in predložilo slavnemu ministerstvu, oziraje se pri tem na to, da bi se kmalo začelo stavljati poslopje za učiteljišče. — Sklenilo se je, da se prenaredi raz-

rednica (Klassenbuch), ki je dosihmal v nãvadi na ljudskih šolah, razrešil se je predložen izdelok o pregledovanji realkinega krajnega zavoda, ki se je versilo 17. septembra. — Mestni občini v Ljubljani se je izreklo posebno priznanje dež. šl. sveta za delavnost šolstvu prijazno, skazano pri stavitvi šolskega poslojja v Krakovskem predmestji (na Cojzovem grabnu). — Podučiteljska služba se spremeni v učiteljsko z letno plačo 400 gld. od novembra 1876. — Neka učiteljska služba bode od 1. novembra l. 1876 po 500 gld. — Henrik Wisiak iz Berda se poterdi za stalnega učitelja v Dolu in Alojzij Kušar iz Nadanjeselo za učitelja v Sentkocijanu. Rešile so se prošnje za nagrado in pripomoč.

— Izvanredna okrajna učit. konferencija zarad volitve zastopovalca učiteljstva v okraj. šl. svetu je bila 9. t. m. v Kamniku. — Začela se je ob 10. uri dopoldne z nagovorom c. k. okraj. šl. nadzornika g. Sime. G. nadzornik je podarjal namen zborovanja, ter navedel zasluge ranj. g. Ribnikarja. — Pričujoči se vzdignejo v znamenje priznanja. — Potem je priporočal pričujočim, da naj dobro premislijo, kakega zastopovalca si hočejo odbrati, pa da izvoljen mora biti samostojen, postaven ter posluževati se postavnih potov i. t. d. Za svojega namestnika si je zvolil g. Golmajer-ja. — Učitelji 4razredne deške šole, o. o. frančiskani, povabljeni k konferenciji, slišati, da ne bodo volili, so zapustili skupščino. — Namestaj g. Cirmana, ki je šel iz okraja, se je volil g. Golmajer v zapisnikarja. — Sedaj pa je bilo treba imenovati predsedniku namestnika, in ta je postal g. Cerar. — Pri volitvi je bilo oddanih 17 listkov, in g. Golmajer v je bil zvoljen z 9 glasovi. — Gsp. predsednik je rekel, da je volitev precej ugodna, ter misli, da bode novo izvoljeni zastopovalec zaupanje pričujočih opravičeval, in konferencija se je končala s trikratnim slavoklicem Njih Veličanstvu.

— *Iz seje dež. odbora 27. novembra.* Predložu pomnoženega krajnega šolskega sveta iz Fare pri Kostelu se pritrđi, da se izvoli sedanji učitelj Jernej Kimovec iz Roba za definitivnega učitelja na ljudski šoli pri Fari.

— Prošnje dveh krajnih šolskih svetov za poviksanje učiteljskih plač se vrnete deželnemu šolskemu svetu s tem, da se natanko poizvé in preišče, je li z ozirom na krajne razmere neobhodno potrebno, da se ti plači povišate. — Na deželni šolski svét se oberne deželni odbor tudi zarad tega, da mu napravo kake nove šole vselej prej naznani in navede okoliščine o njeni potrebi ter pove stroške za učiteljsko plačo.

— *Deželni šolski svet v Gradcu* je odobril privatno šolo v Trbovlju in za državne štípendije učiteljskim pripravnikom in pripravniteljicam nasvetoval 20.920 gld.; potem je potrdil učitelje kot ude okrajnih šolskih svetov: g. Kodermanna za Celje, g. Bõheima za Kozje, g. Agreža za Vransko, g. Kropaja za Konjice, g. Rajšpa za št. Lenart, g. Janišeka za Sevnico, g. Rottnerja za Mahrenberg, g. Brinška za Šmarje, g. Cizelj-na za G. Grad, g. Erzenjaka za G. Radgono, g. Srneca za Ptuj, g. Kline-ja za Brežice, g. Hernausa za Šoštanj, g. Bl. Kropaja za Laško, g. Windischa za Sl. Bistrico in g. Barle-ja za Sl. Gradec.

Gsp.

— (Anton Janežičev): »Slovenisches Sprach- und Uebungsbuch für Anfänger zum Schul- und Privatunterrichte« je ravnokar v devetem natisu doveršen. Obsega 18 pol v velikej osmerki in velja v tiskarnici družbe sv. Mohora in pri vseh slov. knjigarjih 1 gld, 30 kr. Ta slovnica — poterjena od vis. ministerstva za uk kot učna knjiga za srednje šole — bodi priporočena vsem, ki se hočejo temeljito naučiti lepega slovenskega jezika. Priporočuje se pa zlasti Nemcem, ki se hočejo slovenščine učiti; to je tudi njen prvi namen.

— *Avstrijske dežele.* — Nova šolska postava je obveljala v vseh deželah razven na Tirolskem in Gališkem. Tirolski konservativni poslanci niso nikdar zamogli ministru Stremajerju povoljne postave izdelati. Poljaci na Gališkem pa so po nasvetu bivšega ministra Beusta dobili l. 1867. od svitlega cesarja posebno šolsko deželno svetovalstvo kot plačilo za to, da niso s Čehi potegnili in dunajskega državnega zbora zapustili. Ali sedaj so še ovo betvico samostalnosti zgubili. S cesarskim ukazom 23. okt. je gališkemu šolskemu svetu pravica odvzeta, imenovati ravnatelje in profesorje na gimnazijah in realkah. Poslanci so vsled tega jezni, Rusinci veseli in nemški ustavoverci zadovoljni, Čehi pa pravijo: prav se je Poljakom zgodilo, zakaj so se dali za nos voditi. Gsp.

— »Nar. šol.« je v tekočem šolskem letu poslala dosihmal 24 ljud. šolam učil in samoučil tako, kakor smo poročali pri občnem zboru 23. sept. t. l. — Več o tem omeniti, zdi se nam nepotrebno; kdor se briga za »Nar. šolo«, pozna nas, pa nas tudi lahko najde.

— Iz Bele krajine smo prejeli 2 gl. za »Nar. šolo«, toliko tudi za »slovensko učiteljsko društvo«. Svoje prijatelje vljudno vabimo, naj nam pošljejo zaostalo letninó, ako Vam pa serce vpada, spomnite se na basen, katero je Menenij Agrippa pravil soderžavljanom, ko so iz Rima pobegnili.

»Vdovsko društvo.« G. J. Terselic za l. 1875 — 6 gl.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na 1razredni ljudski šoli v Št.-Jurji pri Kranji je služba učiteljska z letno plačo 500 gl. in prostim stanovanjem spraznjena. Prošnje s potrebnimi dokazi se do 20. januarja 1876 pri krajnem šolskem svetu v Št.-Jurji vložijo.

Na 1razredni ljudski šoli v Mirni (Neudegg) učit. služba, l. p. je 450 gl. in prosto stanovanje. — Prošnje do 15. decembra pri krajnem šolskem svetu v Mirni.

Na Goriškem. V šolskem okraju goriške okolice razpisujeti se učiteljski službi enorazrednic v šols. občinah III. vrste v Podgori (oziroma II. vrste) in v Lokavcu. Dohodki tih služeb so določeni v §§. 22, 30 in 33 postave 10. marcija 1870.

Prosilci naj vložijo prošnje previdene z dokazom učiteljske sposobnosti in doseданjega službovanja naj dalje do 4. januarja 1876 pri dotičnih krajnih šol. svetih. Prosilci, ki ne služijo v tem okraju, naj vložijo prošnje po njem predpostavljenih šol. oblastih

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gsp. Janez Zupanec iz Šent-Ruperta k Novi Štifti na Štajarsko, g. Jernej Kimovec iz Roba k Fari pri Kostel-u, g. Valentin Pin gre, namesti v Šenpeter, v Senožeče, gna. Ema Toman iz Judenburga na ž. vadvnico v Gorico, gna. Matilda Šot (učit. kand.) v Marenberg na Štajarsko.

† G. Franjo Peric, učitelj v Podgori na Goriškem, je umerl 7. t. m. N. v m. p.!

Listnica vredništva. Več g. g. dopis. Hvala za poslano! Tvarina se ne bode postarala, pride vse ob svojem času na versto. Gsp. F. v Š. Hvala za spomin, pozdravite mi znance! Nekaterim drugim: Pismo, ko bode mogoče!

➤ Današnjemu listu sta pridjana „Kazalo“ in „Zavitek“. ➤